

mays val morir a onor / que viure a gran desonor», *Lleg. Rim. Sev.*, v. 921; «bon cavaller, per ayal colp com aquell, *enfelsonir-se-n* deu ---», Jaume I (*Cròn.*, 10); i veg. altres testimonis JoMartorell, *Curial* i altres medievals en el *DAG.*; verb que ha restat molt més usual pertot que *felló*. *Enfelsoniment. Desenfelsonir.*

CPT.: *Fellonament* tant o més usat que l'adj., des dels orígens: «com lo Leho hac gitat lo gran bram, *fellonament* ell dix al Conil e al Pahó que li diguessen veritat», Lluïl (*Merav.*, *NCL.* II, 158); «dos prínceps qui-s contrastava *fellonament* e qui vilanes paraules se dehien», id. (*Blanq.*, *NCL.* II, 224.11); «él respon :ot *felonament*», Reixac (5.15) traduint *corouciez* de la *Queste*. *Follonàs* 'malvat, traïdor': «M'has robat la sort, valent-te d'engany, *folonàs* del dimoni, y t'has guardat de posar-te'm a tret», «tu volias enganyar-me, *folonàs* sense vergonya! tu 'm donares hora ---», MVayreda (*Puny.* xxii, 340; viii, 146).

Fellonia, V. *felló* *Felloplàstica*, V. *fello* *Fellment*, V. *fidel* (*FE*) *Felpa*, V. *pelfa* *Felpat*, *felpó*, *felput*, V. *pelfa*

FELTRE, junt amb l'it. i port. *feltro*, fr. *feutre*, oc. *feltre* i cast. *fieltro*, id., prové del germ. *FILTR* id., cf. al. *filz*, a-al. ant. *vilz*, b-al. ant. *filt*, angl. i ags. *felt*; la -r- de les llengües romàniques és de procedència incerta, però és probable que s'expliqui per una alteració purament romànica. □ 1.ª doc.: *feltro*, doc. de 1003, *feltre* doc. de 1016.

En docs. de la Seu d'Urgell on es tracta de drap o teles apareix *feltro* en l'a. 1003, *feltre* el 1016, i un *capello feltrenio* en aquest mateix any (*BABL* VI, 351), que deu ser format a manera del sufix cast. -*eño* i del nostre de *ferreny*, etc.; són, sens dubte, els «capels de *feutre*» que pagaven «un d<iner> de la dotzena» en una lleuda rossellonesa de 1295 (*RLR* V, 88). Sovint es tracta de roba de llit: «lectum cum plumaza et flazata et lençols et vànua et *feltre* de Yspania et unum mortarium ---», a. 1179¹ i b. II. *feltro* que va amb una *vellada* el 1045 (*Cart. de Sant Cugat* II, p. 247) i «ipso tapido et ipsos badlenguos II et *feltro* I», ja en l'any 1011 en el mateix cartulari (II, p. 88); el context mostra tela d'embalatge en els *CostTort.*: «si bala entegra de draps és comprada, el comprador és al deslligar e desensarpellar de la bala, lo mercader és tengut --- al comprador de donar lo *feltre* ab la sarpeñera, o cinc sous, qual que al mercader mils plàcia» (*OL.*, p. 412).

Sovint també, es tracta de coses de cavalls (arreus com a tals, o aprofitant-los per a d'altres usos): «com lo cavall és naffrat e li hix molta sanc --- pendràs un troç de *feltre*, e sia cremat e, feta pólvora ---», *Manescalía* de Batllori (*AORBB* V, 214); «Jesús --- / Rey no portant / davant bandera / --- / no cavalcant / --- / en rocí, / mas en pollí / no gens domat / ni aveat / a dur cabestre: / anava 'n destre, / may portà càrrega / *feltre* ni màrrega / sobre los rebles: / los seus dexbles, / en loc de bast / --- / --- y posaren / los seus

mantells», JRoig (*Spill*, 13122); i essent cosa usada en nombre pels cavallers del Temple, deuen ja ser els de cavalls de muntar, en el tracte que «--- lo prior de Constantinoble trametrà .cc. *feutres*», any 1181 (*MiretS, TemplH*, p. 541).²

En la documentació rossellonesa collecciona l'*Inv- LC* 9 exemples de *feltre* des de 1250 a 1288, i un de *foltre*³ en els anys 1295 i 1383; s'importava de Flandes: «*feutre* d'Ipre --- una mea<1>la», a. 1284, «*ffoltre* d'Ipre, una meala», a. 1295 (*RLR* IV, 370; V, 85). En fi OPou permet de veure una mica el conjunt de què formava part aquesta peça de draperia: «roba d'hivern --- *feltre*: cymballota, cento, coactilia; roba de grana ---», «sabata: calceus; sabata de *feltre*: sculponea; escarpí ---; espartenyas de espart o de cànem --- espartenya de *feltre*: calceus coactilius» (*Tb-Pu.*, 316, 306).

També són antigues les formes de les llengües veïnes; almenys, pel que fa a la llengua castellana, si hi englobem la documentació aragonesa (la qual, però, essent afer de vocabulari, majorment essent manufacturat, quasi hauria de comptar més com a catalana): «çapatos de cordován *feltrados*, con dos pares de suellas, pora muller» en els furs de c. 1350 (*RFE* xxii, 18), i un ex. de *feltre* (avui encara català per al 'qui fa o fabrica feltre' a Tortosa i com a cognom a tot el P. Val.) figura en un doc. aragonès de la zona d'Oscà, en el S. XII (Gili i Gaya, *Hom. Mz. Pi.* II, 113).

Altrament en cast. no apareix fins a 1490, i tant això com la *f-*, tan poc castellana, i el diftong *ie* contrari a l'etimologia, probt. per ultracorrecció, tot indica que en castellà és paraula d'escassa antiguitat autòctona, segurament importada. Del port. *feltro* ja hi ha alguna dada solta de princ. S. XIII. Però és sobretot en el romànic septentrional, que fora del català, el mot es mostra antic i arrelat: oc. *feltre* (fi S. XII, Bertran de Born, etc.), it. *feltro*, amb alguns exemples ja en els Ss. XIII i XIV (i *feltrello* L. Pulci, c. 1475, *feltro* 'mantell de feltre' fi S. XVI); i, per damunt de tot, el fr. *feutre* apareix en massa (primer fr. ant. *feltre*) des del S. XII, amb particular abundor entorn de les manufactures i teixits de Picardia i Flandes. En efecte, tractant-se d'un gènere susceptible d'elaboració industrial, hi ha motiu per sospitar que el mot romànic es vagi difondre sobretot des d'un centre determinat, i especialment, en el cas dels dominis castellà i gallego-portuguès, on no hi ha hagut mai activitat important en aquest sentit, és segur que ha de ser d'importació gallo-romànica; solament es pot dubtar si fou directa o a través del català, vista la gran freqüència i la venerable antiguitat del mot en la nostra llengua, en els Ss. XI-XIV i ja partint des de l'any 1000: això és segur almenys pel que fa a Aragó i amb caràcter predominant a Castella.

Pel que fa a la història més remota del mot a l'Oest d'Europa, a l'etimologia germànica i al detall de les formes romàniques, n'he tractat tan extensament en el *DECH* i el *DCEC* (*FIELTRO*), que és inútil de tornar-hi; i més essent així que l'especialista germànic Flasdieck, en el seu estudi monogràfic de 1952 (*Buch-*